

ירמיהו ב'

ירמיהו הקפיד ללמוד את הנביאים קודמיו, ובראשם את הגדול ישעיהו, נצר המלכות כי הכיר בעובדה שהוא מהווה חוליה בשרשרת ארוכה ויציבה של נביאים, יראי ה'. עיקר העיקרים שבפיהם הוא העיקרון:

ה' א-להי ישראל, הבורא את העולם על כל מרכיביו, ומכוון את כל האדם בהליכותיו עלי אדמות, עם ישראל בכלל עם כל הגויים והמדינות במזרח המקראי.

אימפריות עולות ויורדות ומעצבות את צביון של המדינות ועמיהן. אשור עולה וכובשת ומאיימת אף על ריבונותה של מצרים ובמשך הזמן מפנה את מעמדה לבבל, זו מרחיבה את גבולות השפעתה ואף מצרים שומרת על נכסיה הגיאוגרפיים, מחשש עינם של הכובשים. מסופוטמיה ממלכת נינוה, בבל (עיר ומעצמה). צור וצידון ועמי מדין וחת, יהודה ומואב ואדום, איי הים ותושבותיהם, הפולשים אל החופים של הים הגדול. המסחר הבינלאומי מתרחב ומתפשט למערב עד תרשיש ולדרום ולמזרח עד אופיר ושבא. הכל כמרקחה. עמים מורדים ונוודים. הגליות וחילופי אוכלוסין. הכל במסגרת של כמה עשרות שנים.

הנביא נקרא ירמיהו הענתותי, מלבד ציון מקומו (או מקום הולדתו) בפתיחת הספר: "יְרֵמְיָהוּ בֶן־חֶלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעֵנְתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן." (ירמיהו א' 1).

אביו נזכר בשמו חלקיהו כדי לציין על פי חז"ל, שהיה אף הוא נביא. "אמר רבי יוחנן: כל נביא שנתפרש שמו ושם אביו הוא נביא בן נביא. וכל נביא שנתפרש שמו ולא שם אביו הוא נביא ולא בן נביא" (מדרש ויקרא, פרשה ו').

הבינונו טעם אזכרת שם אביו, אבל, הרבותא לציין את מקום הולדתו, מלבד מעמדו הכהני, מוסברת בכך שלענתות היה מעמד שונה משל ערים אחרות. מותר להסיק כי הכוונה היתה מקום ההכשרה של כהנים. והמסקנה, כי ירמיהו היה כהן על פי הסמכתו, ויש לה משמעות למעמדו הנכבד של הנער, שזכה להקדשה לנביא.

ועבור הנביא ירמיהו, המתחיל את הקריירה שלו כנער. בוגר אסכולת הכהנים, שבענתות. החינוך שם הוא לקראת היות התלמידים, בסיום לימודיהם, ראויים למלא את יעדם במקדש, ואולי גם בנקודות אחרות של קיום הפולחן ומצוות התורה.

כל התחום העולמי הזה הוא שטח המחיה של הנביא, בו הוא יפעל את פעולתו בדיבור, בשפתיו. אמנם תחום הפעולה מעשית שלו, מתואר בהרחבה בפרק א'. אך הלשון, כוחה רב, הפוגעת באזניים, ומפעילה מערכות, הנבואה היא בעלת עצמה מוסרית וחברתית לא תשוער.

עיקר יעדו של הנביא הוא האזניים של בני עמו, היושב בירושלים ובסביבותיה. בכל הארץ כולה.

"^ב הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לְאֹמֵר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כְּלוּלְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבָר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה: ^ג קִדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לְה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל־אֲכָלֶיךָ וְאֲשָׂמוּ רְעָה תִבָּא אֲלֵיהֶם נְאֻם־ה'."

ירושלים מייצגת את כל תושבי הממלכה ביהודה. ירושלים היא עיר הסמל הלאומי, יעד דבר ה' מפי הנביא. ישראל מפר את מצוות ה'. זו עובדה עמה מתמודד כל מנהיג רוחני. "הֲלֹךְ וְקִרְאתָ", פרושו לפזר את דבריך. אל ירושלים, לכל העם ביהודה, לכולם יש הרבה אזנים: "^ד בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל."

כפויי הטובה, שהתגבשו כעם בארץ ציה ושממה, 'דור המדבר' והתבססו, 'דור יהושע' בארץ פוריה ומניבה. כך יזכו העם הזה 'דור הממלכה' לעונשים מתאימים וביחוד שעברו לעבוד עבודה זרה. "^ה הֵהִימִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמֵּי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלֹא יוֹעִיל."

שפתו זו של ירמיהו תהיה חדשה באוזני שומעיו. הוא משתדל לדבר בלשון עממית, שפת העם, ללא הדמאות וללא שפע ציורי טבע וצמח. של בעלי מלאכה ומעמדות.

אהבלים בלשוננו והולכים " ^ה ... אַחֲרַי הִהְבֵּל וַיְהַבֵּלוּ " בלשון הנביא, שנמנה על הכהנים, מי שמופקדים על ההוראה לעם. "^ו הִפְהַנְיִם לֹא אָמְרוּ אֵיךְ יְהוָה וְתַפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי וְהָרַעִים פָּשְׁעוּ בִּי וְהִנְבְּאִים נִבְּאוּ בַּבַּעַל וְאַחֲרַי לֹא יוֹעִלוּ הֶלְכוּ. " המונח לֹא־יוֹעִלוּ מזכיר את שם האלילות השנואה "בעל". עבודת האלילים גרמה שתי חטאות: נטשו מקורות חיוביים וחפשו מקורות שליליים. "^ז ... כִּי עַל־כָּל־גְּבֻעָה גְּבַהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעְוֹן אֶת צַעַה זָנָה. " את החטאים לא ניתן לנקות לא בכביסה ("בְּרִית") ולא בניקוי יבש (נְתָר), הם נשארים ככתם וכרבב על העם. במקום היותה בעלת זכויות כבכורה היא נוהגת ככְּבָרָה (גמל שובב), במקום להינות מתאנים מבכירות היא ניזונה מ"רוֹחַ תְּאֲנָתָה". (מילה יחידאית שפרושה כנאה יללה).

ומסיים הנביא תאור משפיל של העם על מנהיגיו המעשיים והרוחניים.
"כִּי כֵן הִבְיִשׁוּ בְּיַת יִשְׂרָאֵל הַמָּה מַלְכֵיהֶם שְׂרִיָּהֶם וְלִהְיֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם. " אין
בפי הנביא דברי נחמה אחרי דברי התוכחה האלה. אנשים שאחרית שלום
העם על כתפיהם בגדו בשליחותם - כולם בני עונש.

"לֹא מֵהִתְזַלִּי מְאֹד לְשָׁנוֹת אֶת־דִּרְכְּךָ גַּם מִמְצָרִים תִּבְשִׂי כְּאֲשֶׁר־בָּשָׂת
מֵאֲשׁוּר: "גַּם מֵאֵת זֶה תִּצְאִי וְיִדְוֶךָ עַל־רֹאשְׁךָ כִּי־מֵאֵס ה' בְּמִבְטְחֶיךָ וְלֹא
תִצְלִיחִי לָהֶם." לחטאה אין תקנה אלא חרטה, לעוון אין מענה אלא ידי-
ניקיון.